

Helse- og omsorgstjenestelovens kap.9 - et lovverk utgått på dato

Jens Petter Gitlesen

**Loven er bokstaver på papir.
Prosessene rundt lovverket
bestemmer hvordan
lovverket fungerer**

Tvangslovgivningen har hatt effekt

- Omfattende debatt siden 1985
- Mye opplæring av tjenesteytere og forvaltere siden 1999, spesielt under virketiden til kap. 6a

Tvangslovgivningen har hatt effekt

- Antallet vedtak har økt jamt og trutt
- Presseoppslagene om umenneskelig og uregulert behandling av mennesker mer utviklingshemning ser en ikke lenger. Trolig finnes det ikke lenger slik umenneskelige behandlingen som fikk mediefokus på 1970- til 1990-tallet. Miljøene som sto bak behandlingen finnes heller ikke
- Kommunene har evnet å gi tjenester til mennesker med utviklingshemning minst like godt som HVPU
- Opplæringen av vernepleiere er påvirket

Premissene for dagens lovverk har forsvunnet

- Rettssikkerhetsproblemer ved HVPU
- Kommunenes behov for tiltak i forbindelse med ansvarsreformen
- Etske retningslinjer for behandling, trening, opplæring og observasjon
- Unngå et «rest-HVPU»

Nye premisser er kommet til

- Har etikken endret seg?
- Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven
  - Uttrykker kapittel 9 positiv forskjellsbehandling eller er kapitlets eksistens diskriminerende?
- FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne

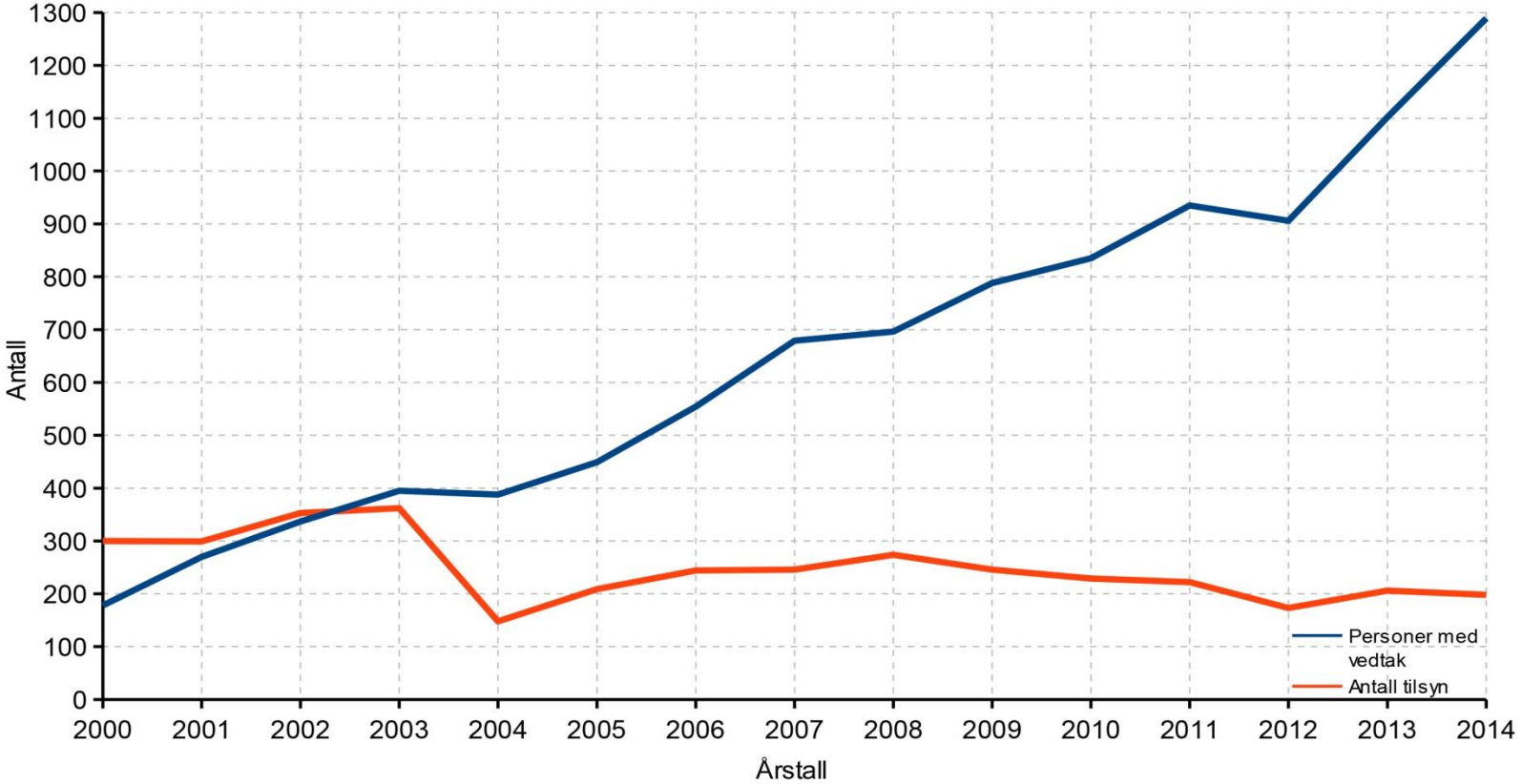
- Artikkel 14 Frihet og personlig sikkerhet
- Artikkel 15 Frihet fra tortur eller grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff
- Artikkel 17 Vern om personlig integritet

Lovverket har fått sin egen dynamikk

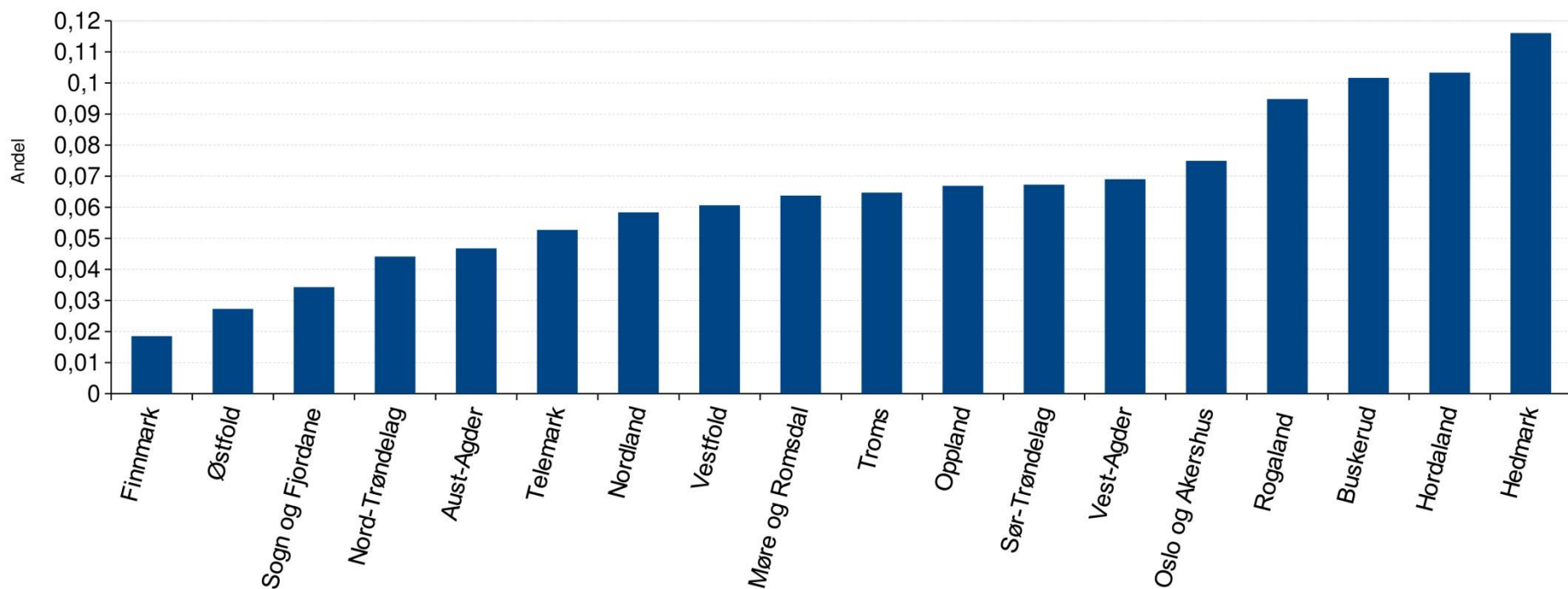
- Stortinget gir lovene, fortolkningen av dem overlates andre
- Lovverket knyttet til tvangsbestemmelsene er stort sett ikke fremme i domstolsbehandling, i menneskerettighetsmiljøet, i det juridiske miljøet eller i samfunnsdebatten, men styres av et fåtalls personer som utgjør rimelig lukkede systemer

Lovverket har fått sin egen dynamikk

Lovverket praktiseres ulikt

Drift i lovverket

- Bruk av tvang og makt kriminalitetsforebyggende
  - Åpning for en temmelig vid forståelse av «vesentlig skade»
- Tante Sofie effekten
  - Restriksjoner innført som beskyttelse mot noen, noe eller steder som oppfattes å kunne utgjøre en fare (familie, uheldige miljø)
  - Ekstreme tiltak knyttet til relativt vanlige hendelser (fotfølging for å hindre spising, fratakelse av mobiltelefon, innternet ol. for å hindre uønsket kommunikasjon)
  - Legger restriksjoner på mulig offer, ikke på mulig overgiper

Drift i lovverket

- Rundskrivet om tvang og makt
  - Sammtykke til bruk av tvang og makt
  - Sektorovergripende forståelse av lovverket
  - Tvang og makt i skolen

NFU arbeider for:

- En grundig evaluering av dagens tilstand og dagens lovverk
  - Mange av spørsmålene fra 1990-tallet bør stilles igjen. Svaret trenger ikke være det samme i dag
- En felles og diagnoseuavhengig lov
- En lov som er klart innen for rammene til FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne

NFU arbeider for:

- Klare skiller mellom omsorgstjenestelovverket og straffeloven. Eventuelle overlappinger må være mest mulig spesifikke
- Unngå begreper som «faglig forsvarlighet»?